

JAK WSPIERAĆ ROZWÓJ ZDOLNOŚCI DZIECKA ?

Każde dziecko przychodząc na świat jest wyjątkowe i każde przynosi ze sobą określony potencjał, bagaż możliwości, w tym także i zdolności. Jego naturalną cechą jest zaś ciekawość świata, za sprawą której dąży do poznania otaczającej rzeczywistości.

Problematyka zdolności od dawna interesuje filozofów, psychologów i pedagogów. Początkowo badacze łączyli zdolności z inteligencją, prowadząc liczne spory na temat genezy, uwarunkowań oraz czynników determinujących ich rozwój. Ostatecznie wypracowali dwa przeciwstawne stanowiska. Pierwsze, mówiące o zasadniczym wpływie czynników genetycznych i dziedziczenia na rozwój uzdolnień oraz drugie, prezentowane głównie przez przedstawicieli pedagogiki, podkreślające rolę czynnika środowiskowego, w tym edukacji i wychowania.

Obecnie psychologowie i pedagodzy podkreślają ważność zarówno wczesnej identyfikacji zdolności jak i wspierania ich w procesie wychowania i edukacji.

Czym są zdolności?

Najprościej rzecz ujmując to różnice indywidualne, które sprawiają, że przy danym zasobie wiedzy, praktyki i w takich samych warunkach zewnętrznych oraz równej motywacji, jedni ludzie sprawniej od innych wykonują dane czynności, uczą się nowych rzeczy.

Dziecko zdolne to takie, które posiada umiejętność dostrzegania problemów i przystępuje do ich rozwiązania w sposób najbardziej logiczny i skuteczny.

Zdolności człowieka można podzielić na trzy rodzaje: kierunkowe, ogólne oraz twórcze.

- **Zdolności kierunkowe** to te, które wiążą się z określoną sferą aktywności: plastyczne, muzyczne, taneczne. Zdolności te obserwujemy u małych dzieci
- **Zdolności ogólne** to te, które pozwalają uczyć się w zakresie wiedzy teoretycznej. Dzieci o takich zdolnościach wykazują lepszą pamięć, dużo wcześniej niż rówieśnicy chodzą, mówią, czytają, a także posiadają umiejętność posługiwania się wcześniej opanowanym materiałem
- **Zdolności twórcze** przejawiają się w umiejętności tworzenia rzeczy nowych

Rodzice spędzają z dzieckiem najwięcej czasu i dzięki temu mają bardzo duże możliwości obserwowania go podczas różnych aktywności - w zabawie, pracy, podczas wykonywania zadań, w nowych, czasem trudnych sytuacjach i w relacjach z innymi.

Odczuwają dumę, gdy widzą jak ich pociecha szybko zapamiętuje, prawidłowo kojarzy, jest ciekawa świata, wnikliwie obserwuje otoczenie, ma szerokie zainteresowania, pasje, ma bogatą wyobraźnię. Wywołują w nich radość różnorodne i interesujące pomysły dziecka. Budzą podziw i jednocześnie niekiedy wręcz wprawiają w zakłopotanie liczne i dogłębne pytania zadawane przez dzieci. Zastanawiają się nad tym, co zrobić, gdy dziecko ładnie rysuje, maluje, śpiewa, tańczy, pisze wiersze, opowiada, jest sprawne w liczeniu czy operacjach matematycznych.

„Każde dziecko może być wyjątkowe, jeśli stworzymy warunki, w których stanie się specjalistą wewnątrz grupy w określonej specjalności”.

J. Renzulli

Dostrzegając takie czy podobne cechy, umiejętności czy zachowania dziecka, rodzice zadają sobie pytanie, czy to jest talent, zdolność oraz co zrobić, jak pomóc dziecku, aby nie zatracić jego potencjału.

Jakie są przejawy zdolności dziecka?

- ✓ jest spostrzegawcze, szybko zapamiętuje, prawidłowo kojarzy i rozumuje
- ✓ łatwość posługuje się mową, ma bogaty zasób słownictwa
- ✓ jest ciekawe świata i ludzi
- ✓ jest dociekliwe, zadaje dużo pytań
- ✓ ma liczne zainteresowania, dużo wiadomości pozaszkolnych
- ✓ wykonuje zadania umysłowe z przyjemnością, dobrze koncentruje uwagę na zadaniu
- ✓ ma bogatą wyobraźnię, ciekawe, oryginalne pomysły,
- ✓ ma potrzebę wyrażania swoich myśli i emocji w różnej formie np.: w muzyce, tańcu, plastyce, słowie np. pisze wiersze
- ✓ prezentuje niezależną postawę, broni swoich poglądów i pomysłów
- ✓ jest pewne siebie, jeśli chodzi o umiejętność rozwiązania nowego problemu
- ✓ bywa znudzone w sytuacji gdy brakuje mu interesującego zajęcia, na lekcji, gdy szybciej niż rówieśnicy zrozumie nowe zagadnienie, wykona zadanie, niecierpliwie się, gdy rówieśnicy wolniej kojarzą fakty

Na rozwój zdolności dziecka mają wpływ nie tylko predyspozycje wrodzone i dziedziczne, ale również czynniki środowiskowe. **Środowisko może hamować lub stymulować rozwój zdolności dziecka.** Jest to zależne od oczekiwań, nastawienia rodziców do uzdolnień dzieci, do wyznawanych w domu hierarchii wartości. W rodzinach w których ceni się konformizm, posłuszeństwo i dyscyplinę wzmacnia się zachowania, które mieszczą się w stereotypowych wzorcach. Tam dzieci mimo dużego potencjału będą czuły się zagubione i nieśmiałe. Z czasem ich uzdolnienia mogą ulec regresji, jeśli nie odnajdą uznania środowiskowego. Natomiast w rodzinach, w których dziecko staje się obiektem nadmiernych aspiracji rodziców, którzy wspierają je niejednokrotnie bezkrytycznym aplauzem lub intensywnymi ćwiczeniami, przekraczającymi jego możliwości i chęci, przeżywa frustrację, cierpi z powodu zniechęcenia, ogólnego przeciążenia psychicznego, a często także fizycznego. Dzieci wychowywane w takiej atmosferze są nastawione na sukces, mają silną potrzebę osiągnięć. Mogą przejawiać skłonność do rywalizacji i dominacji wśród rówieśników. Bywają zarozumiałe i nie przyjmują uwag nawet uzasadnionych.

Ważne jest zatem, aby wspierać zdolności odnosząc się do rzeczywistych potrzeb dziecka.

Co można zrobić?

- ✓ stworzyć w domu atmosferę dającą poczucie psychicznego bezpieczeństwa, zapewnić wsparcie i promocję, okazywać uznanie i chwalić za osiągnięcia, wzmacniać odporność na stres np. poprzez zachęcanie do publicznych prezentacji, popisów w małych grupach
- ✓ zaspokajać jego potrzeby emocjonalne
- ✓ zadbać o rozwój fizyczny i zdrowotny dziecka np. spędzać z nim czas wolny w sposób aktywny, właściwie odżywiać, wyznaczyć czas na odpoczynek, zabawę, swobodną ekspresję
- ✓ wspomagać rozwój umysłowy dziecka, jego potrzeby poznawcze i estetyczne np. znaleźć czas na rozmowy z dzieckiem już od pierwszych lat życia, wspólne zabawy, spacer, hobby, czytanie książek, oglądanie filmów i rozmowy o nich, proponować odpowiednią literaturę, odwiedzać muzea, chodzić z dzieckiem na koncerty,

przedstawienia, umożliwić udział w dodatkowych zajęciach rozwijających zainteresowania, dostrzegać pomysły dziecka, zachęcać do twórczej pracy

- ✓ zaspokajać potrzebę samorealizacji i sprzyjać odnoszeniu przez nie sukcesów, stymulować aktywność twórczą poprzez zadawanie pytań pobudzających do myślenia, kreować sytuacje problemowe, akceptować spontaniczność, indywidualność i odmienne spojrzenie, wspierać autonomię, zainteresowania i pasję dziecka
- ✓ stwarzać okazje do jak najczęstszych kontaktów grupowych, zespołowego współdziałania, uczestniczenia w spontanicznych i zorganizowanych zabawach grupowych

Rola rodzica we wspieraniu zdolności dziecka zmienia się w zależności od etapu rozwoju na jakim się ono znajduje, jednak na każdym etapie celowe i bardzo wartościowe pozostają wszystkie wyżej wymienione działania.

- Już w okresie niemowlęcym rodzice mogą w sposób aktywny wspierać zdolności dziecka organizując mu otoczenie maksymalnie angażujące jego ciekawość, uruchamiające odruch eksploracji i badania środowiska, które jest mądrze wyposażone w bodźce, które koncentrują uwagę oraz wywołują zainteresowanie.
- W okresie przedszkolnym, kiedy zdolności dziecka krystalizują się, można dostrzec dzieci utalentowane literacko, uzdolnione matematycznie, czy muzycznie. Jeśli rodzic chce wspierać zdolności dziecka w tym okresie może stwarzać sytuacje sprzyjające budowaniu pozytywnej samooceny, zaufania do siebie, śmiałości i odwagi, które pozwolą odważnie i z zaangażowaniem podejmować zadania w okresach późniejszych.
- W okresie szkolnym, kiedy dzieci nabywają i doskonalą sprawności zgodnie z własnymi zainteresowaniami, rola środowiska rodzinnego w zakresie wspierania zdolności znacznie maleje, natomiast znaczenia nabierają wpływy dalszego otoczenia - rówieśników, społeczeństwa, kultury i jej wytworów między innymi książek, filmów, ale też norm, tradycji i ról społecznych. W tym okresie zadaniem rodzica jest zapewnienie dziecku wsparcia, zainteresowanie działaniami, które podejmuje oraz dostrzeganie i docenianie jego dodatnich cech, szanowanie jego poglądów.

Po co wspieramy zdolności?

Nie po to, aby dziecko osiągnęło sukces szkolny, było laureatem konkursów i olimpiad, choć to w karierze szkolonej jest oczywiście bardzo ważne.

Zdolności wspieramy głównie po to, aby dziecko osiągnęło sukces życiowy, było szczęśliwym człowiekiem, który potrafi radzić sobie w najtrudniejszych sytuacjach, umie żyć pełnią życia, w zgodzie z samym sobą i z innymi.

POWODZENIA😊

Opracowanie: Magdalena Kaniewska - Przygońska -pedagog